

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U000129

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 19-01-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ №39-ас від 23.03.2026 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ратушняк Наталія Михайлівна

2. Nataliia M. Ratushniak

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Дата захисту: 05-03-2026

Спеціальність за освітою: Історія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 11772

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.33, 14.37

Тема дисертації:

1. Підготовка вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти
2. Training teachers in the postgraduate pedagogical education system to develop civic competence in basic secondary education students

Реферат:

1. Дослідження присвячено проблемі підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти. У роботі з'ясовано стан опрацювання проблеми в педагогічній теорії й практиці, уточнено сутність базових понять дослідження; визначено та обґрунтовано компоненти, критерії, показники й рівні готовності вчителів громадянської та історичної освітньої галузі до розвитку громадянської компетентності учнів; визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов її розвитку; розроблено модель досліджуваного процесу та підготовлено навчально-методичне забезпечення для підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти. На основі узагальнення наукового доробку та особливостей підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів, поняття «готовності

учителя до розвитку громадянської компетентності» витлумачено як інтегративну особистісно-професійну характеристику. У структурі готовності вчителів до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти в системі післядипломної педагогічної освіти визначено компоненти: мотиваційний (система ціннісних орієнтацій, громадянська позиція); когнітивний (ґрунтовні знання про демократичні процеси, правові засади); діяльнісний (володіння технологіями конструктивної взаємодії, навички медіації); рефлексивний (здатність до об'єктивного самоаналізу). З урахуванням структури готовності вчителів громадянської та історичної освітньої галузі до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти визначено мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовний, операційно-практичний та комунікативно-рефлексивний критерії. Встановлено та обґрунтовано педагогічні умови, що є детермінантами успішного фахового вдосконалення вчителів, а саме: підвищення мотиваційно-ціннісної орієнтації вчителів до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти; оновлення змісту модулів підвищення кваліфікації вчителів з розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти; використанні цифрових технологій і штучного інтелекту (ChatGPT) у підготовці вчителів до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти, що дає змогу вчителю ефективно моделювати демократичне освітнє середовище та генерувати персоналізовані навчальні матеріали. Для цілісного уявлення про процес підготовки вчителів до розвитку громадянської компетентності учнів розроблено модель, що містить цільовий, методологічний, змістово- організаційний і результативний блоки. Ефективність визначених та обґрунтованих педагогічних умов підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової школи підтверджена результатами дослідницько-експериментальної роботи. Результати формувального етапу експерименту констатують позитивну і статистично значущу динаміку у підготовці вчителів в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів, що дозволяє зробити висновок про ефективність педагогічних умов. Наукова новизна одержаних результатів дослідження аргументована тим, що: вперше виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови підготовки вчителів громадянської та історичної освітньої галузі в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти; уточнено зміст поняття (громадянська компетентність учнів / вчителів, підготовка / готовність вчителя громадянської та історичної освітньої галузі до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти, громадянська освіта, ідентичність); удосконалено змістове наповнення підготовки вчителів громадянської та історичної освітньої галузі в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти; подальшого розвитку набули теоретико-методичні й технологічні аспекти підготовки вчителів громадянської та історичної освітньої галузі в системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку громадянської компетентності учнів на засадах компетентнісного підходу та цифровізації освіти. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні навчально-методичного забезпечення для закладів післядипломної педагогічної освіти. Оновлено зміст програм підвищення кваліфікації вчителів громадянської та історичної освітньої галузі (зокрема для 5–8 класів НУШ). До програм інтегровано блоки з розвитку громадянських компетентностей, гейміфікації, використання цифрових інструментів (зокрема штучного інтелекту), медіаграмотності та формувального оцінювання. Навчальний процес доповнено авторськими вправами, кейс-уроками та системою практичних завдань для реалізації засад демократичної школи.

2. The research is devoted to the problem of preparing teachers in the system of postgraduate pedagogical education to develop the civic competence of basic secondary school students. The study clarifies the state of the problem's elaboration in pedagogical theory and practice and refines the essence of the basic concepts of the research; defines and substantiates the components, criteria, indicators, and levels of readiness of teachers of the civic and historical educational field to develop students' civic competence; identifies, theoretically substantiates, and experimentally verifies the effectiveness of pedagogical conditions for its development; develops a model of the researched process and prepares teaching and methodological support for teacher training in the system of postgraduate pedagogical education for the development of civic competence of basic secondary school students.

Based on the generalization of the scientific heritage and the specifics of teacher training in the system of postgraduate pedagogical education for the development of students' civic competence, the concept of "teacher's readiness to develop civic competence" is interpreted as an integrative personal and professional characteristic. In the structure of teacher readiness to develop the civic competence of basic secondary school students within the system of postgraduate pedagogical education, the following components are identified: motivational (a system of value orientations, civic stance); cognitive (thorough knowledge of democratic processes and legal frameworks); operational (mastery of constructive interaction technologies, mediation skills); and reflexive (the capacity for objective self-analysis). Taking into account the structure of the readiness of teachers of the civic and historical educational field to develop the civic competence of basic secondary school students, motivational-value, cognitive-content, operational-practical, and communicative-reflective criteria are determined. Pedagogical conditions that act as determinants of successful professional improvement of teachers have been established and substantiated, namely: increasing the motivational and value orientation of teachers towards the development of civic competence of basic secondary school students; updating the content of modules for increasing the qualification of teachers regarding the development of students' civic competence; utilizing digital technologies and artificial intelligence (ChatGPT) in teacher training, which enables the teacher to effectively model a democratic educational environment and generate personalized educational materials. For a holistic representation of the process of teacher training for the development of students' civic competence, a model has been developed that includes target, methodological, content-organizational, and result-oriented blocks. The effectiveness of the identified and substantiated pedagogical conditions for teacher training in the system of postgraduate pedagogical education has been confirmed by the results of research and experimental work. The results of the formative stage of the experiment state a positive and statistically significant dynamics in teacher training, which allows for a conclusion regarding the effectiveness of the pedagogical conditions. The scientific novelty of the obtained research results is substantiated by the fact that: for the first time, pedagogical conditions for preparing teachers of the civic and historical educational field in the system of postgraduate pedagogical education have been isolated and substantiated; the content of concepts (civic competence of students / teachers, preparation / readiness of the teacher, civic education, identity) has been clarified; the content of teacher training in the system of postgraduate pedagogical education has been improved; theoretical, methodical, and technological aspects of teacher training based on the competence-based approach and digitalization of education have been further developed. The practical significance of the obtained results lies in the development of teaching and methodological support for postgraduate pedagogical education institutions. The content of professional development programs for teachers of the civic and historical field (specifically for grades 5–8 of the New Ukrainian School) has been updated. The programs integrate blocks on the development of civic competencies, gamification, the use of digital tools (including artificial intelligence), media literacy, and formative assessment. The educational process is supplemented with original exercises, case studies, and a system of practical tasks for the implementation of the principles of a democratic school. The research results are relevant for updating disciplines in higher education institutions and the system of advanced training for teachers.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Бідюк, Н. М., & Ратушняк, Н. М. Шведський досвід професійної підготовки вчителів в контексті освітніх реформ в Україні. *Comparative Professional Pedagogy*, 12(2), 2022. 45–53.
- Ратушняк, Н. М., & Синюк, Н. В. Міжнародна співпраця України як чинник реалізації освітніх реформ у закладах загальної середньої освіти (на прикладі програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа»). *Comparative Professional Pedagogy*, 12(1), 2022. 110–117.
- Ратушняк, Н. М. Роль вчителя у процесі формування громадянської компетентності учнів в системі післядипломної педагогічної освіти. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Серія педагогіка і психологія*, 72, 2022. 22–27.
- Ратушняк, Н. М. Педагогічні умови підготовки вчителів до розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої освіти. *Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал*, 9(217), 2023. 149–154.
- Ратушняк, Н. М., Косоць, М. О., & Грищук, М. І. Вплив сучасних освітніх реформ на відновлення національної ідентичності України в повоєнний період. *Педагогічна Академія : наукові записки*, (15), 2025.
- Ратушняк, Н. М. (2025). Науково-методичне обґрунтування оновлення змісту модулів підвищення кваліфікації вчителів щодо розвитку громадянської компетентності учнів базової середньої школи. *Академічні візії*, (47).

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0119U103663

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бідюк Наталя Михайлівна

2. Natalia M. Bidiuk

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Розлуцька Галина Миколаївна
2. Halyna M. Rozlutska

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет"

Код за ЄДРПОУ: 02070832

Місцезнаходження: вул. Підгірна, Ужгород, Ужгородський р-н., 88000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мукан Наталія Василівна
2. Nataliia V. Mukan

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Львівська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02071010

Місцезнаходження: вул. Степана Бандери, Львів, 79013, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білецька Галина Анатоліївна
2. Halyna A. Biletska

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Андрощук Ірина Василівна

2. Iryna V. Androshchuk

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.02, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Хмельницький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02071234

Місцезнаходження: вул. Інститутська, Хмельницький, Хмельницький р-н., 29016, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Третько Віталій Віталійович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Третько Віталій Віталійович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Синюк Олег Миколайович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна